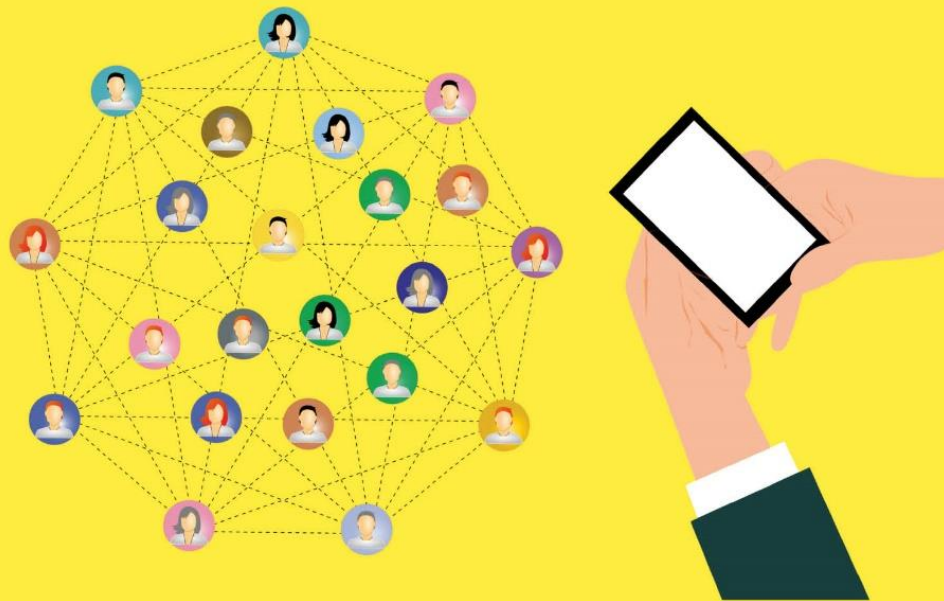

2022.
MÁRCIUS
24.

A BOLDOGSÁG NYOMÁBAN BESZÉLGETŐS ELŐADÁSOK A SAPIENTIÁN EGYHÁZ, TÁRSADALOM, SZERVEZETI MAGATARTÁS

2. alkalom

72

HETVENKÉT
TANÍTVÁNY
MOZGALOM

Egyház, társadalom, szervezeti magatartás

Az egyház társadalmi tanítása

Kék Emerencia

2022. március 24.

AZ EGYHÁZ TÁRSADALMI TANÍTÁSA

A katolikus társadalmi tanítás fogalma és célja

„az emberi társadalom lényegéről és rendjéről, valamint az ezekből adódó és a mindenkori történelmi viszonyokra alkalmazandó normákról és rendezési feladatokról társadalombölcseleti úton és társadalom-hittudományi úton szerzett ismeretek összessége” (Höffner, 2002)

- NEM azonos a szociálteológiával
- NEM a „szociális kérdés” megoldására irányuló gyakorlati irányelvek halmaza
- NEM a modern szociológia keresztény szempontból használható ismereteinek ügyes válogatása
- összefoglalja az egyháznak a társadalomra vonatkozó erkölcsi tanítását, ezt követendő értékként mutatja be
- használja a tudományok eredményeit (szociológia, közgazdaságtan, jog, stb.)
- szociális/társadalmi enciklikák: válasz az adott kor égető társadalmi problémáira

„Ennek a tanításnak mindenek előtt az a kiindulópontja, hogy az összes társadalmi intézményrendszer alapja, létoka és végcélja szükségszerű módon az egyén, az egyes ember, aki lényegénél fogva társas lény, és olyan létrendbe tartozik, hogy felülemelkedik a természeten, s uralma alá hajtja azt.” (MM 219)

Egyház, társadalom, szervezeti magatartás

Az egész egyházat érintő társadalmi dokumentumok

Dokumentum címe	Rövidítés	Típusa	Megjelentető	Dátum
Rerum novarum	RN	körlevél	XIII. Leó pápa	1891
Quadragesimo anno	QA	körlevél	XI. Pius pápa	1931
Mater et magistra	MM	körlevél	XXIII. János pápa	1961
Pacem in terris	PT	körlevél	XXIII. János pápa	1963
<i>Gaudium et spes</i>	GS	rendelet	II. Vatikáni zsinat	1965
Populorum progressio	PP	körlevél	VI. Pál pápa	1967
Octogesima adveniens	OA	körlevél	VI. Pál pápa	1971
Laborem exercens	LE	körlevél	II. János Pál pápa	1981
Sollicitudo rei socialis	SRS	körlevél	II. János Pál pápa	1987
Centesimus annus	CA	körlevél	II. János Pál pápa	1991
Caritas in veritate	CV	körlevél	XVI. Benedek pápa	2009
Laudato si'	LS	körlevél	Ferenc pápa	2015
Fratelli tutti	FT	körlevél	Ferenc pápa	2020

Magyar vonatkozású dokumentumok

Igazságosabb és testvériesebb világot! – A Magyar Katolikus Püspöki Kar körlevele, 1996

Felelősségünk a teremtet világért – A Magyar Katolikus Püspöki Kar körlevele, 2008

Egyház, társadalom, szervezeti magatartás

Az egyház társadalmi tanításának alapelvei (1,2)

1. Az emberi méltóság

- az ember a másikat egyenlőként tiszteli

- alapja: 1. az ember Isten képére és hasonlatosságára teremtetett

„Isten megteremtette az embert, saját képmására, az Isten képmására teremtette őt, férfinak és nőnek teremtette őket.” (Ter 1,27)

- 2. a társadalmi és a gazdasági folyamatok alapja, kiindulópontja és célja az ember

→ az egyén felelőssége, hogy milyen társadalomban és gazdaságban él

2. Szolidaritás

- általánosan: *annak felismerése, hogy az ember a másik embertől függ*

- egyház: **a társadalomban megnyilvánuló olyan jóakarat, mely minden ember javára irányul**

- NEM érzelmi szánsalom – eltökélt akarat, állandó gondoskodás a közjóért

- alkalmazás: állam – jogalkotás; ember – szeretet kifejezése

→ társadalmi összefogásra van szükség - ne alakuljon ki igazságtalan helyzet

- anyagi segítség vagy demonstrációk formájában

- korlátai: vissza lehet élni a másik jóakaratával

rosszul alkalmazva (paternalizmus) csökkenti a kezdeményezőkézséget, gátolja a gazdasági növekedést

Az egyház társadalmi tanításának alapelvei (3)

3. Szubszidiaritás

- *a társadalom vagy egy nagyobb társadalmi csoport segítséget/kisegítést ad egy kisebb társadalmi csoportnak*
 - hierarchikus rendszerekre értelmezhető

„egy magasabb szintű közösségnek nem szabad beavatkoznia egy alacsonyabb szintű közösség belső életébe, és nem szabad megfosztania illetékességétől, épp ellenkezőleg, szükségleteiben támogatnia és segítenie kell, hogy annak tevékenységét összehangolja a társadalmat alkotó más tényezőkkel, tudniillik a közjó érdekében” (CA 48 – KEK 1883)

- figyelembe veszi a csoport önállóságát, szabadságát, egyéni érdekeit
- felismerés: a társadalom vagy egy nagyobb csoport merev központi irányítása nehezen megvalósítható, magasabb szinten a helyi sajátosságok nehezebben érzékelhetők
 - fontos a vezető személye
- végső teológiai alapja: az emberi méltóság (istenképiség)
 - feladat: a képességek kibontakoztatása a közösségben, a társadalomban

A szolidaritás elve akkor működik hatékonyan, ha felhasználja a szubszidiaritás elvét.

Egyház, társadalom, szervezeti magatartás

Az egyház társadalmi tanításának alapelvei (4)

4. Közjó (bonum communae)

- klasszikus alapfogalom: összefoglalja, de meg is haladja az eddigi elveket
közjón „azon társadalmi feltételek összességét” értjük, „amelyek mind a csoportoknak, mind ez egyes tagoknak lehetővé teszik, hogy teljesebben és könnyebben elérjék tökéletességüket” (ETTK 164 – GS 26)
- az emberi élet lényege a kiteljesedése egy végső cél felé
- etikai elvek + társadalmi eszközök + szellemi-lelki értékek + politikai intézkedések összessége (Messner)
biztosítja az alapvető emberi jogok elvi kinyilvánítását és gyakorlati megvalósulását
- 3 eleme: a személy tisztelete és jogainak tiszteletben tartása; szociális jólét és gyarapodás; béke
- az állam feladata a megvalósítása – vö. Arisztotelész: a politika a közjóért való okos fáradozás
- Aquinói Szent Tamás beviszi a teológiába
 - az emberiség legfőbb java az, amit Isten kíván számára
 - az embernek a közösség javát kell szolgálnia = a törvények megtartása
 - a közjó gyakorlati megvalósulása: igazságos törvények alkotása
- a közjó elvének két eleme van (GS):
 - cél: érték, mely lelkesíti az embereket – eléjük kell állítani
 - eszközök: lehetőségek, melyekkel elérhetik a célt – az állam biztosítja
- érdekek viszonya: azonos érdekek esetén – 1.közösség 2.egyén
különböző érdekek esetén: nem biztos ez a sorrend --- értékek hierarchiája!
- veszélyezteteti: liberalizmus, kollektivizmus, egoizmus

Egyház, társadalom, szervezeti magatartás

Az egyház társadalmi tanításának alapelvei (5)

5. Igazságosság (iustitia)

- mindenféle emberi közösség létalapja
nem csak jogok és kötelességek vannak → ezek a külső viselkedést határozzák meg
- kiindulópont: Isten megelőző és ingyenes szeretete → jó tetterre indít
erény: készség a jó megtételére → belső hozzáállást jelent
(a szeretet értéket biztosító, jog szerinti tetterre indít → erény)
- a négy sarkalatos erény egyike:
„olyan erény, készség, mely arra irányul, hogy a cselekvő ember mindenkinek megadja azt, ami jog szerint jár neki” (Aquinói Szent Tamás)
- feltételezi: létezik az „igazság” (igazság ≠ igazságosság!)
az Isten által teremtetett ember természetéből az Isten által ajándékba kapott értelem segítségével felismerhető
- fajtái: általános vagy törvényhozói (→ politikai tevékenység) és részleges (csere, osztó, büntető, részesedést vállaló)

Szociális/társadalmi igazságosság (QA óta) → társadalmi és gazdasági tevékenység, alapja a törvényesség
a társadalomban élő emberek közös javát szolgálja úgy, hogy nyomatékosan kifejezi benne a „szegények iránti elkötelezettséget” → a közjóra irányul (törvény, jog) – rendező elv
Szociális szeretet → az emberi törekvést, karitatív tevékenységet nézi – alapelv

Egyház, társadalom, szervezeti magatartás

Források

BERAN FERENC – LENHARDT VILMOS: *Az ember útja. Az Egyház társadalmi tanítása*, Szent István Társulat, Budapest, 2017.

HÖFFNER, JOSEPH: *Keresztény társadalmi tanítás*, Szent István Társulat, Budapest, 2002.

AZ IGAZSÁGOSSÁG ÉS BÉKE PÁPAI TANÁCSA: *Az Egyház társadalmi tanításának kompendiuma*, Szent István Kézikönyvek 12., Szent István Társulat, Budapest, 2007.

A Katolikus Egyház Katekizmusa, Szent István Kézikönyvek 6., Szent István Társulat, Budapest, 2020.

TOMKA MIKLÓS – GOJÁK JÁNOS (szerk.): *Az Egyház társadalmi tanítása. Dokumentumok*, Szent István Társulat, Budapest, 1993.

Egyház, társadalom, szervezeti magatartás Etikai kérdések

Baranyi Árpád

2022. március 24.

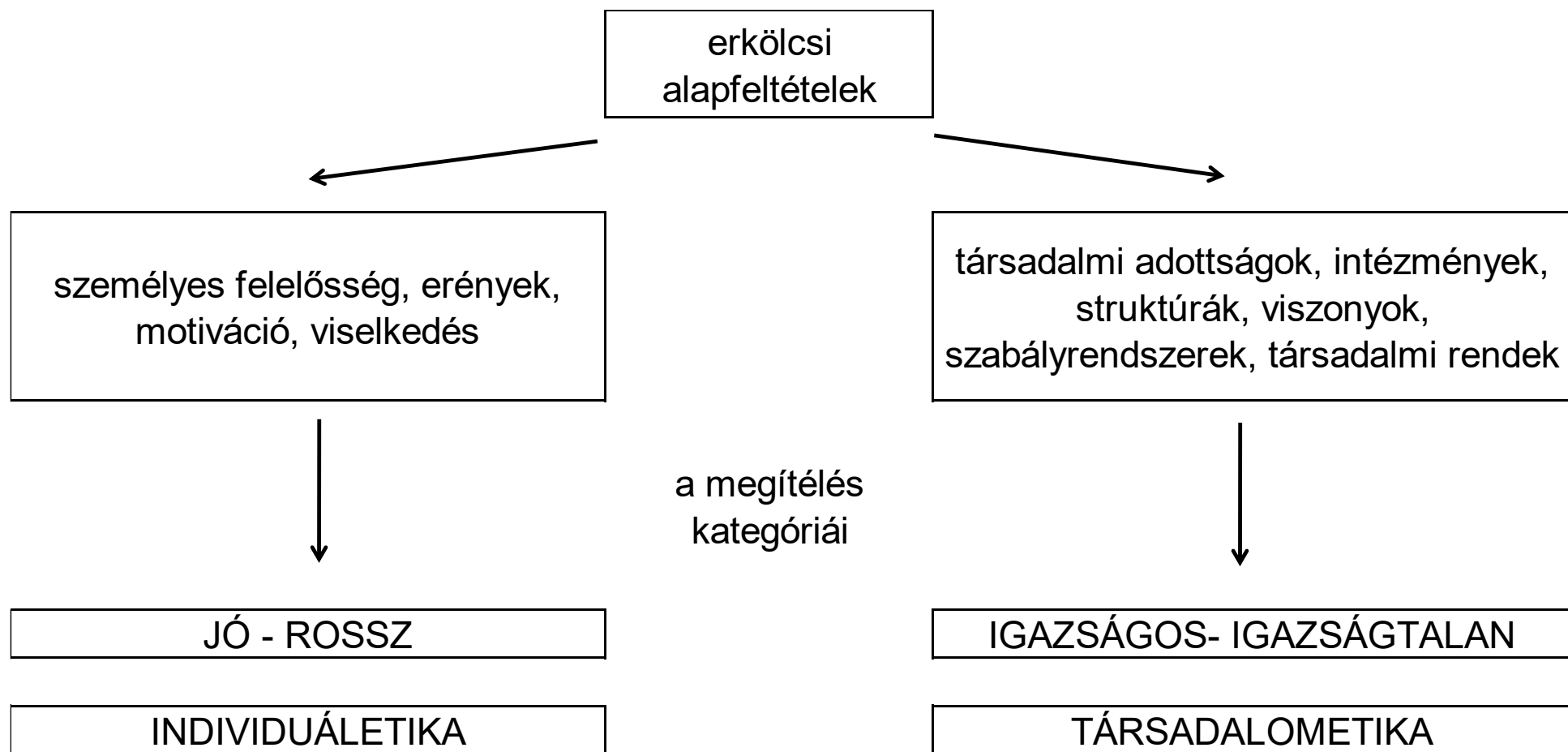
Etikai kérdések

1. Milyen ember? → **Individuáletika**
2. Milyen szervezeti közösség? → **Szervezeti etika**
3. Milyen társadalmi struktúrák, normák? → **Társadalometika**

A válasz az emberképünktől függ.

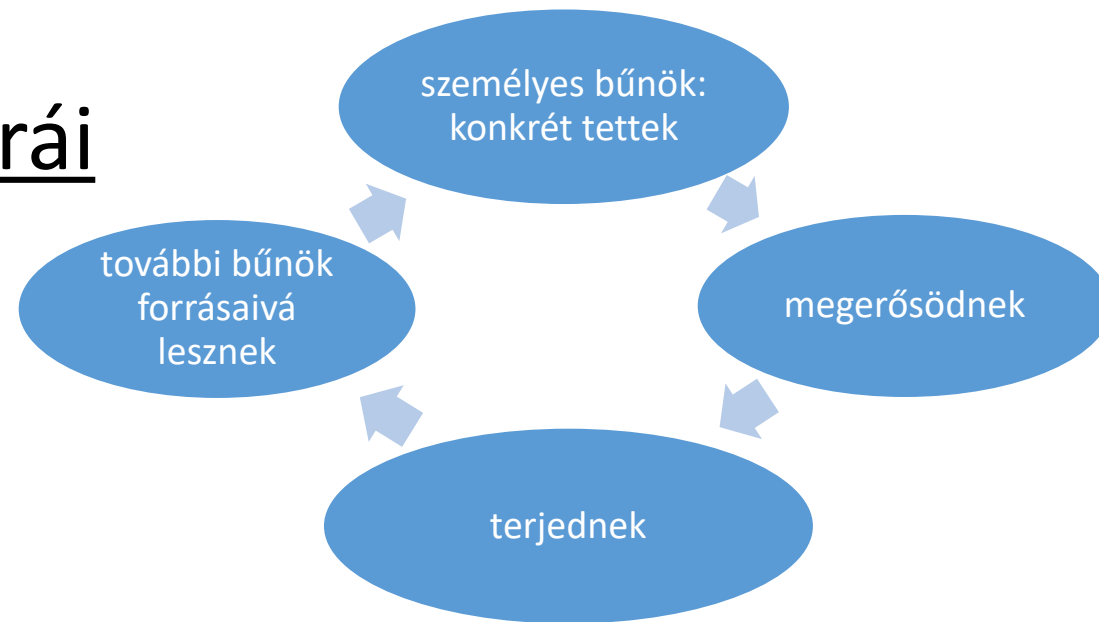
Individuál-, ill. társadalometika

Személyes felelősség & a bűn struktúrái

A bűn mindig egy személy aktusa, nem egy csoporté vagy egy közösségé. (RP, 1984)

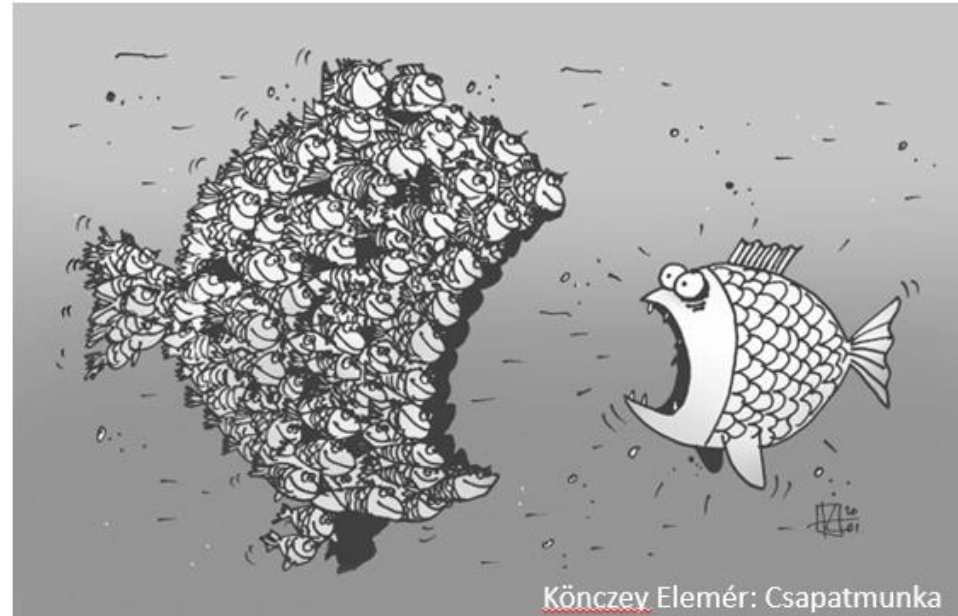
A bűn struktúrái
(SRS, 1987):

„Sollicitudo rei socialis” = „Az Egyház társadalmi problémák iránti elkötelezettsége”

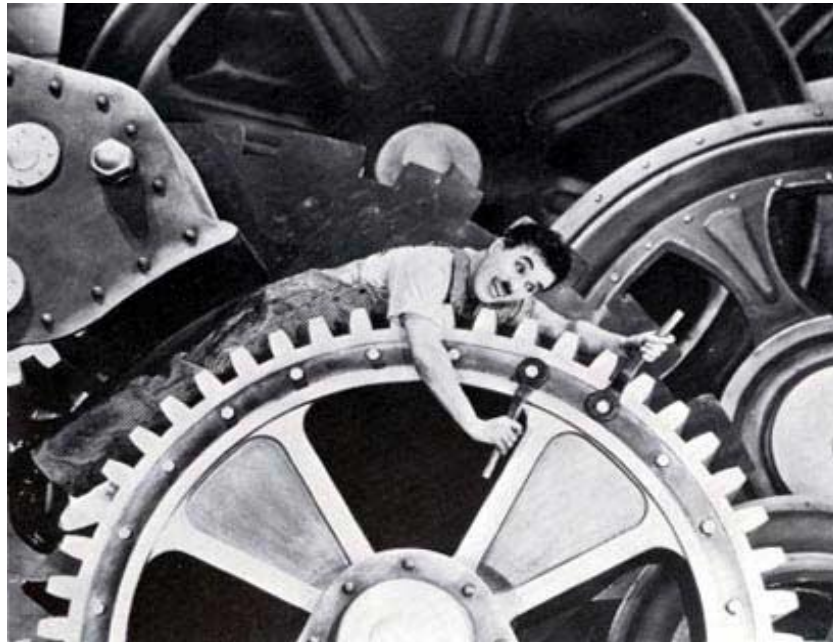
Tévedések

1. „Csak az individuáletika számít”: „A társadalmi problémák maguktól megoldódnak, ha az egyes személyek individuáletikai értelemben jól és helyesen cselekednek.” (Anzenbacher)

Tévedések

1. „Csak az individuáletika számít”: „A társadalmi problémák maguktól megoldódnak, ha az egyes személyek individuáletikai értelemben jól és helyesen cselekednek.” (Anzenbacher)
2. Csak a társadalmi feltételek számítanak:
„az egyének cselekedeteit determinálják a társadalmi struktúrák, szabályrendszerek” (Uo.)

Tévedések

1. „Csak az individuáletika számít”: „A társadalmi problémák maguktól megoldódnak, ha az egyes személyek individuáletikai értelemben jól és helyesen cselekednek.” (Anzenbacher)
2. Csak a társadalmi feltételek számítanak:
„az egyének cselekedeteit determinálják a társadalmi struktúrák, szabályrendszerek” (Uo.)
3. Ha az ember, a társadalmi rendszerek természetét determinálnak tekintjük („önző ember, piac”).

Tévedések

1. „Csak az individuáletika számít”: „A társadalmi problémák maguktól megoldódnak, ha az egyes személyek individuáletikai értelemben jól és helyesen cselekednek.” (Anzenbacher)
2. Csak a társadalmi feltételek számítanak:
„az egyének cselekedeteit determinálják a társadalmi struktúrák, szabályrendszerek” (Uo.)
3. Ha az ember, a társadalmi rendszerek természetét determinálnak tekintjük („önző ember, piac”).

**Mindhárom nézet
ellentétes a kereszténység emberképével!**

A gazdasági rend torzulása

- „a termelés fejlesztése és a gazdaság megszerzése lett a modern világ legmagasabb rendű célja, amihez képest minden más cél (...) a második helyre szorult” (E. F. Schumacher)
- „a ma kihívásai gazdaságiak, a megoldások nemkülönben, logikus céljuk az emberi közületet gazdaságképletté szervezni, hisz a jelen a Gazdaságkor” (Czakó G.)
- ökonomizmus: „az eszközt céllá emeli, és csak a kenyérre gondol, a másik dologra nem, amiről az evangélium beszél” (W. Röpke)

Egyház, társadalom, szervezeti magatartás

Közgazdaságtan, üzlet, menedzsment

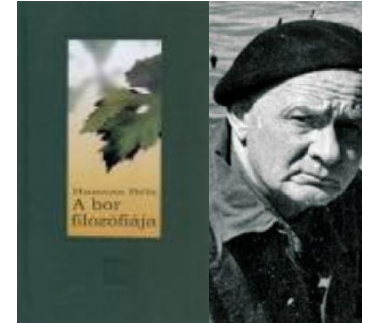
Bakacsi Gyula

2022. március 24.

Egyház, társadalom, szervezeti magatartás

"Végül is ketten maradnak, Isten és a bor - Elhatároztam, hogy imakönyvet írok az ateisták számára. Korunk ínségében a szenvedők iránt részvétet éreztem és ezen a módon kívánok rajtuk segíteni. Feladatom nehézségével tisztában vagyok. Tudom, hogy ezt a szót, Isten, ki se szabad ejtenem. Mindenféle más neveken kell róla beszélni, mint amilyen például csók, vagy mámor, vagy főtt sonka. A legfőbb névnek a bort választottam. Ezért lett a könyv címe a bor filozófiája, s ezért írtam fel jeligéül azt, hogy: végül is ketten maradnak, Isten és a bor.,,

Szagrális és szekuláris megközelítés – a gazdaságról való gondolkodásban (és a gyakorlatban is) kitapintható trendek mutatnak abba az irányba, hogy a két közelítésmód között lehetséges hidat lehet építeni!?

Én a szekuláris pillér felől indítom el a hídépítést ...

Több síkon:

- Elméleti közgazdaságtan (economics)
- Üzleti gyakorlat (business)
- Menedzsment – leadership és motiváció

Elméleti közgazdaságtan

A main-stream közgazdaságtan válságban van:

- előrejelző képessége hanyatlik (de: erős normativitás, önbeteljesítő prófécia)
- inkább okozza, mint megoldja a társadalom által felvetett problémákat

Filozofikus alapjaiban erősen vitatható premisszákra épít:

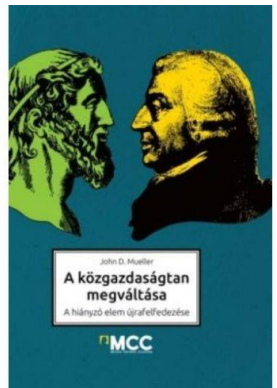
- mi az érték?
- az értékteremtés értelme a pénz!?
- a közjó maximalizálása vs. összjó maximalizálása (szélsőségesen egyenlőtlen elosztás mellett)

Non main-stream közgazdaságtan: vissza az antik gyökerekhez

- Aquinói Szent Tamás: termelés – csere – elosztás – fogyasztás
- vissza az antik és skolasztikus gyökerekhez

SAPIENTIA

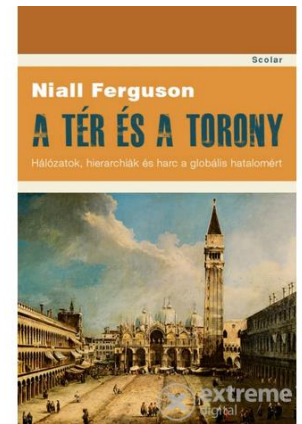
Üzlet

Az értékteremtés egyre meghatározóbb része ma már tudás természetű

Felértékelődő értékteremtő erőforrás a kreatív, gondolkodó ember (akinek a tudására épül az üzlet)

A szervezetek függése a kreatív értékteremtő embertől mára nagyobb, mint az ember függése a szervezettől (kinek van több vesztenivalója?) – „A tehetség táncoltatja a tőkét”

Az üzletről való gondolkodásban a hierarchikus megoldások keresése helyébe egyre inkább a hálózatokban való gondol-kodás lép

Menedzsment – leadership és motiváció

A magas szintű értékteremtésre képes embert magas rendű szükségletek (elismertség, önmegvalósítás) motiválják:

- nem lehet „megvenni”, csak szerződni lehet vele
- csak kooperatív, kölcsönösen előnyös (nyer-nyer) szerződésekbe megy bele
- a szerződésben egyre kevésbé a pénz a vonzó; az önmegvalósításnak teret engedő kreatív, autonóm munkavégzés lehetősége („jelet hagyni”)

A vezetés (leadership) spiritualizálódik:

- transzformációs (kölcsönösen magasabb szintre emelő)
- érzelmi intelligencia
- neo-karizmatikus vezető – magas rendű értékeket felmutatva és képviselve „csábít el”
- szervezeti kultúra (értékek és hiedelmek) – döntés (klán) kontroll
 - a hiedelmek rugalmas megváltoztatására való nyitottságot az közösen vallott értékek stabilitása ellensúlyozza
- a szerződése lényege nem a pénz, hanem az önmegvalósításnak teret engedő kreatív, autonóm munkavégzés lehetősége („jelet hagyni”)

Mi kell ahhoz, hogy a híd összeérjen? Min múlik?

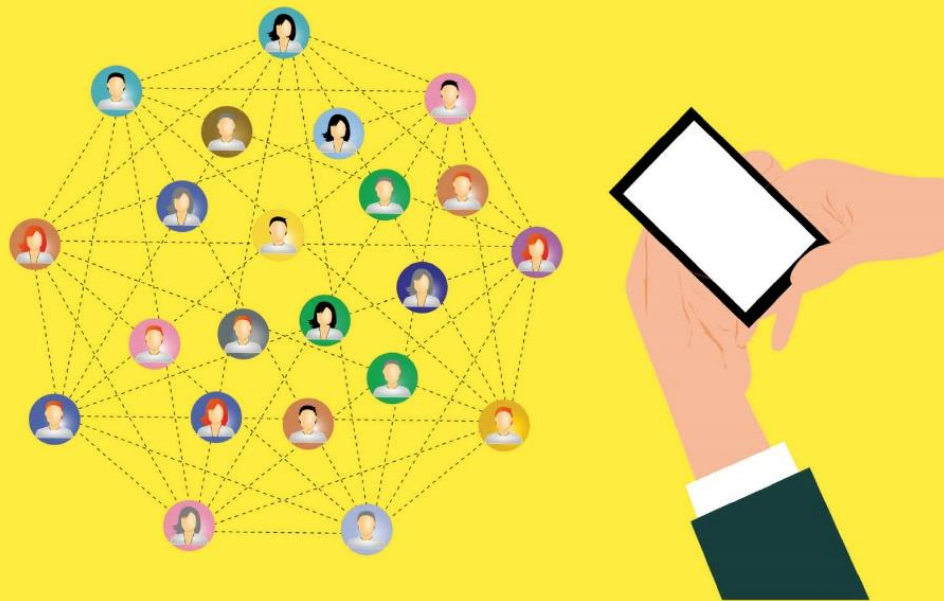
1. Az értéket teremteni szándékozó szervezetek vezetői milyen „értékajánlattal” próbálják magukhoz vonzani a kreatív, értékteremtő, önmegvalósításra törekvő munkatársakat?
2. A kreatív, értékteremtő, önmegvalósításra törekvő munkatársak milyen „értékelvárással” lépnek be a szervezetekbe, és önmegvalósításuk elérése érdekében milyen „jelet” szeretnének maguk után hagyni?

2022.
MÁRCIUS
24.

A BOLDOGSÁG NYOMÁBAN BESZÉLGETŐS ELŐADÁSOK A SAPIENTIÁN EGYHÁZ, TÁRSADALOM, SZERVEZETI MAGATARTÁS

2. alkalom

72

HETVENKÉT
TANÍTVÁNY
MOZGALOM